

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

ערש"ק פרשת יתרו יט שבט תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: בבא קמא מז ירושלמי: קידושין יא

אשר שם האחד גרשם כי אמר גר היתי בארץ נכריה

בפסוק זה, המפרש את טעמו של משה רבנו בקריאת שם בנו גרשם, יש לדקדק כמה דקדוקים.

א. מדוע תלה הכתוב את קריאת השם באמירתו של משה רבנו 'כי אמר גר הייתי בארץ נכריה', ולא נאמר בפשטות שם האחד גרשם כי גר הייתי, כמו שנאמר בפסוק הבא בקריאת שם בנו השני 'ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי'.

ב. קריאת שמו של גרשם, הלא היתה בתוך תקופת מגוריו של משה רבנו במדין שאותה קורא פה משה רבנו 'ארץ נכריה'. מדוע, אם כן, אמר 'גר הייתי' בלשון עבר, שמשמעותה שכבר עברה תקופת גרותו, יותר נכון היה לומר גר אני בלשון הווה.

ג. מכיון שגר קרוי מי שמתגורר בארץ נכריה, הרי יש כאן כפל לשון, כי מאחר שאמר 'גר הייתי' בלשון עבר, ידענו שסתם גר אין הוא במקומו ובארצו, ואין צריך לפרש שהוא 'בארץ נכריה'.

והנה עצם הדבר שהתלונן משה רבנו על גרותו במדין, טעון הסבר. כי דבר זה מתאים למי שגלה מכבודו בארצו, אבל לגבי משה רבנו שבא למדין ממצרים שגם בה גרים היו הוא וכל עמו, וגלותו ממצרים למדין היתה מגרות אחת לגרות שניה, איזה מקום יש לכנות את נחיתותה של ישיבת מדין לעומת מצרים כגרות בארץ נכריה.

אולם מעלה היתה לגרות מצרים לעומת גרות דין, שכבר בתחלת בואם של בני ישראל למצרים, טיכס יוסף בחכמתו עצה כיצד להמתיק להם מעט את מרירות גלותם. על הפסוק בסוף פרשת ויגש 'ואת העם העביר אתו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו', פירש רש"י, לא הוצרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיעך שבחו של יוסף שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולין. מכיון שכן, יפה קרא משה רבנו לגלות מדין גרות בארץ נכריה, לפי שקשה היתה גלותו זו במדין שהיתה בה גם החרפה שהיו קוראים אותו גולה, לעומת גלות ישראל במצרים, שסילק יוסף מעליהם חרפה זו.

כאשר קרא משה רבנו את שם בנו גרשם על שם גרותו, צריך היה לפרש את טעמו בזה, כדי שלא יקשה בעיני השומעים מדוע עדיפה ישיבת מצרים בעיניו על ישיבת מדין. תמיהה זו מיישב הכתוב, 'כי אמר', כלומר, לשואלים שאלה זו השיב ואמר 'גר הייתי בארץ נכריה', עד עכשיו הייתי גר בארץ נכריה, בארץ שהיתה נכריה לכל יושביה, שגם המצריים שבמצרים גרים היו, אבל עכשיו גר ממש אני.

ע"פ יעלת חן

נושאי הדף בעלון

הנאה מוולד או מביצה כשנדר
הנאה מהאם.....בבא קמא מז

סם המות לגנב.....בבא קמא מז

אם זרוע יד האשה הוא מקום
מכוסה.....בבא קמא מח

קריאת שם אחר אמו כשם חמותו
בחייה.....בבא קמא מט

כמה זמן אדם יכול להשאר חי
במים.....בבא קמא נ

חיוב מעקה לבור.....בבא קמא נא

תפילה על ה'עינים' של עם
ישראל.....בבא קמא נב

יהודי וגוי ששחטו יחד.....בבא קמא נב

קידוש על גביע שנשבר
רגלו.....בבא קמא נג

מצוות פריקה וטעינה
באדם.....בבא קמא נג

כפתור ופרח.....עמוד 5

הנאה מוולד או מביצה כשנדר הנאה מהאם

דן על אדם שאסר עליו בקונם בהמה (רל סי) ת תורה לשמה"בשו ואותה הבהמה היתה מעוברת, אחת ותרנגולת אחת שהיו בביתו וגם התרנגולת אחר קצת רגעים מעת שנדר הטילה, וילדה בו ביום כ. נאסרו עליו או לא"אם הולד והביצה ג, ביצתה

שבהיות הולד בבטן אמו הרי הוא חשוב מגוף שלה, בתשובתו כתב שאם נשחטה האם ונמצא ולד בתוכה, ולכן הוא מותר בשחיתת אמו אבל הביצה אחר שנגמרה אין זו חשובה מגופה, צ לשחוט את הולד"א ולכן ביצים גמורות שנמצאו, אלא דבר המונח שם, של התרנגולת בתוך התרנגולת לאחר שחיתתה מותר לאכלם בחלב

אמר רבא פרה, ראייה לדבריו הביא מה שאמרו בסוגיין לענין נזיקין תרנגולת שהזיקה, משום שולדה גופה היא, שהזיקה גובה מולדה והיינו שהביצה, מפני שפירשה בעלמא הוא, אינו גובה מביצתה אינה מגופה אלא מובדלת ומופרשת ממנה

כיון שהעובר חשוב מגופה נאסר, כ בנידון השאלה לגבי בהמה"א ולא, אבל הביצה שאינה מגופה של התרנגולת, גם הוא אגב אמו כ, הטיילה אותה"שהרי מיד אח, היתה חלק ממנה בשעה שאסרה לא נאסרה עליו אגב התרנגולת

סם המות לגנב

מעשה ברבי יהושע שהשכים אצלו (ה"פ) במסכת דרך ארץ רבה מה עשה, סולם מתחתיו [רבי יהושע] ונטל, אדם והעלהו לגג לשכב אותו האיש עמד בחצי הלילה ונטל את הכלים וכרכן בטליתו וכיון שביקש לירד נפל מן הגג, [רצה לגנוב כליו של רבי יהושע] ונשברה מפרקתו

שלמוד מכאן רק שמותר או צריך, כתב (קה ג סי"ח) במנחת שלמה ולהזהר גם מכשרים כמו מליסטים, כל אדם לשמור על ממונו וגם נראה שאם, אבל לא נשמע משם שמותר גם לבייש אותם אותו גנב לא היה בהול כל כך לבצע גניבתו לא היה בא כלל לידי כי היה רואה שהסולם איננו והיה, ש לנזק של חבלה"וכ, בזיון והיה דן אותו לכף זכות שהסילוק היה, ב להביאו"מבקש מבעה ומה שנשברה מפרקתו היה רק, לאיזה צורך ולא להיות נעלב מזה א ללמוד כלל ממעשה זה"וממילא א, מחמת רוב הבהילות שלו ש שלא לסכן חיים בשבירת"וכ, שמותר לגרום חבלה לגנב שנחשב כמת שמטמא מחיים, מפרקתו

דן בעניין השאלה הידועה בגנב (שעא ע"מ) בדרך שיחה אמנם אם יכול בעל הבית להחליף החבלים, י חבלים"שנכנס לבית ע אם מותר הדבר, כך שאם יתלה עליהם הגנב יפול, בחלשים יותר

ל"י המעשה שהובא בדרך ארץ רבה הנ"ז וכתב להתיר הדבר עפ מ הלעיטתו לרשע"ומ, טפחים הרי זה סכנת מיתה"שהרי גובה י על המעשה באדם שרצה לתפוס, והוסיף בעל הדרך אמונה. וימות את הגנב שהיה גונב לו כל יום את האוכל שלו והניח במאכל סם והלעיטתו, שמותר לעשות כן כי בתוך שלו הוא עושה, המוות לרשע וימות

שהקשה על כך ממה שאמרו, ובשם בעל המשנה הלכות הביא בסוגיין הנותן סם המות לפני בהמת חבירו חייב בדיני שמים כי בסוגיין נותן לפני בהמת, ותירץ בעל הדרך אמונה שיש לחלק ולמה עושה כן, ואילו כאן חבירו בא לגבולו ובר דעת הוא, חבירו

אם זרוע יד האשה הוא מקום מכוסה

בסוגיין מבואר שאשה הנכנסת לאפות בחצר בעל הבית, ובא העז של בעל הבית ואכל מהעיסה ומת חייבת לשלם את דמי העז, והטעם שכיון שלאפיה צריך צניעות, בעלי החצר מסלקים עצמם מהחצר, ועליה לשמור את העז שלהם. ברש"י (ד"ה לאפיה) ביאר שבשעת האפיה מגלה זרועותיה.

בט"ז (חו"מ סי' שצג סק"א) כתב בשם המהרש"ל ביש"ש, שבעו"ה במדינות אלו פולין ואשכנז אין חוששים לזה לא אנשים ולא נשים, ואפילו בלא אפיה מגלים זרועותיהם, ולכן אם בא לפנינו מעשה כזה פשוט שהאשה פטורה, שהרי בעה"ב נשאר שם ויכול לשמור בהמותיו, ואם טוען שמשום צניעות הלך משם נאמן בשבועת היסת.

והנה במשנה ברורה (סי' עה סק"ב) כתב, ידיה כפי המנהג שדרך להיות מגולה באותו מקום וכו', שכיון שרגיל בהן אינו בא לידי הרהור, אבל זרועותיה אפילו רגילין לילך מגולה כדרך הפרוצות אסור.

ובחזון איש (או"ח סי' טז אות ה) כתב להסתפק אם הפרק התחתון ביד שבין הזרוע והכף יד בכלל איסור, והיינו אם הוא בכלל מקום מכוסה. אחת מראיותיו לנידון זה הביא מרש"י בסוגיין שכתב שחוסר הצניעות הוא מה שמגלה זרועותיה, וזרוע הוא הפרק העליון של היד כמבואר בתוס' מנחות (לז.), הרי שרק הפרק העליון של היד הוא בכלל צניעות, וסיים וכתב שכן נראה, שאם באנו לאסור גם פרק הקנה א"כ אף מקצתו אסור, ולא נהגו לאסור מקצתו, ותלוי במנהג.

אך בבית ברוך (כלל ד עמוד ק) כתב שבלשון בני אדם קורים 'זרוע' לחלק התחתון של היד, ולחלק העליון קורים קנה, ולכן כתב רש"י 'זרועותיה', ולפי"ז גם חלק התחתון אסור. ועיין בבית יוסף (או"ח סי' כז) שלדעת הרמב"ם הזרוע הוא הפרק התחתון שביד. ולדינא כתב הבית ברוך שאף אם אינו פריצות לענין ברכה, מכל מקום אין זה צניעות כשהולכת בידים מגולות עד הזרוע, וכ"ש כשהולכת כך בחוץ, ויש בזה משום 'אל תטוש תורת אמך' שנהגו מאז ומעולם בשרוולים ארוכים עד האצבעות, ולכל הפחות עד כף היד. ועיין בספר חוקי הנשים מבעל הבן איש חי שכתב להחמיר בזה, וכן בשו"ת להורות נתן (ח"ה סי' צב).

[וע"ע לאדר"ת בספרו עובר אורח (סי' רלו) שכתב, אנשי מעשה מהדרים להשגיח על הנשים הלשות מצות. וצריך להיזהר מאד בלישת הנשים שלשות את הבצק כשזרועותיהן מגולות, שהרי צריכות ללוש במקום צנוע כמבואר בסוגיין, וא"כ כיצד אפשר להניח שם משגיח. וביאר שאולי כיון שאי אפשר בלי להשגיח הרי זה כאנוס, ובפרט שבעת האפיה אצל המשגיחים טרדא מרובה אין לחוש כל כך, וכ"ש במצוה בשעתה, אך דחה זאת שקשה לסמוך על זה שהרי כאן ההסתכלות גופא היא איסור, ועיי"ש עוד].

יום ראשון כז שבט

צבא קמא מט

קריאת שם אחר אמו כשם חמותו בחייה

בסוגיין מבואר ששפחה מעוברת דמיה פחותים להימכר, מפני שמסוכנת היא למות בצער לידה. וכך מבואר בכמה מקומות על גודל צער לידה. עפ"י יש שכתבו שמחמת גודל צערה נותנים לה את הזכות בקריאת שם לילד הראשון שנולד לה, וכמבואר בדברי יחזקאל החדש (כתבי קודש תשובה ח) שכן המנהג.

בש"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' קלו) נשאל, ראובן שנשא אשה, ושם אמה [חמותו], כשם אמו הנפטרת, וכעת נולדה להם בת, וחפץ ראובן לתת לה שם אחר אמו הנפטרת, אך אשתו וגם הוריה אינם מסכימים לכך.

וכתב להשיב שלכאורה, כיון שדמי הולדות להבעל, ולאחר שנולדו הולדות הבעל מחויב לזונם, וכמו כן לענין מילה החוב מוטל רק על האב ולא על האם כלל, כמבואר **בש"ע** (יו"ד סי' רסא), וכיון שקריאת השם היא בשעת המילה וביד האב לעשות לשליח לכל מי שירצה, כמו כן לענין קריאת השם יכול האב לעשות כל מה שירצה, ואשתו ובפרט הוריה אינם יכולים כלל לעכב, וכיון שהוא רוצה לעשות נחת רוח לאמו לקרוא לבתו על שמה, כמבואר בכמה מקומות שיש בכך מעלה, ומנהג ישראל תורה לעשות כיבוד לאבות לאחר המיתה בזה שקורין להבנים על שם אבותם, א"כ מי יכול לעכב על ידו.

אכן כתב שם שאין זה אלא מושכל הראשון, שהרי א"כ יהיה תמיד הברירה רק ביד האב ליתן השם להנולד, ולא לאם, ומצינו בתורה הקדושה שהאמהות היו קורין את השם, שהרי נאמר כמה פעמים 'ותקרא', וכן המנהג מימים קדמונים, כמבואר בדעת זקנים מבעלי התוס' על הפסוק (**בראשית לח ה**) 'ותקרא את שמו שלה', שכך היה מנהגם שהוא היה קורא לבנו ראשון שם, והיא קוראת שם לשני, ועיין **בעקרי הד"ט** (יו"ד סי' כו סק"ז) שמבואר שיש שנוהגים לקרא לבן ראשון בשם אביו.

וא"כ היות שכך המנהג, ומתחילת הנשואין קיבל הבעל על עצמו להתנהג כמנהג המדינה, כמו לענין כתובה שמבואר בסוגיין **דעת רשב"ג** שהולכים כמנהג המדינה, וכן נפסק **בש"ע** (אבה"ע"ז סי' סו סי"א) שהכל כמנהג המדינה, וכן מצינו לגבי דינים נוספים בחיובי בעל ואשתו שהולכים כמנהג המדינה, א"כ ממילא אם אשתו מקפדת במה שגם העולם מקפידים, שלא לקרות הנולד בשם אמה בחייה יכולה לעכב.

ועי"ש שהאריך עוד אם יש מקום לקפידא זו, ומ"מ סיים שכיון שהמנהג היום, רובא דרובא בעוה"ר שבשם הלידה הנקרא על שם האבות משתמשים רק לדבר שבקדושה, בעליה לתורה, כתובה, גט וכדומה, והקריאה הרגילה ותמידית היא שם חול דומה לשמות הגוים, ובאופן כזה, פשוט שאין להקפיד לקרות בתו בשם אמו, אם שם החול שהוא שם הקריאה התדירה יהיה משונה משם חמותה. וליתר תוקף ועוז כשיסיף לבתו עוד שם לשם שהוא על אמו, בודאי אין שום חשש כלל. והוסיף שם **שביהודה יעלה** (יו"ד סי' רמז) כתב שיש להקפיד בזה, משום שהיום הכל מקפידים, אכן **בשד"ח** (מערכת חתן וכלה סק"ה) מבואר שהוא תלוי במנהג. וע"ע בספר **כתר אפרים** (לט), **מגיד מישרים** (פרשת שמות), **אג"מ** (יו"ד ח"ג סי' צז).

יום שני כח שבט

צבא קמא נ

כמה זמן אדם יכול להשאר חי במים

בש"ע (אה"ע סי' יז סל"ד) נפסק שהאשה שהעיד לה אחר שטבע בעלה במים שאין להם סוף ולא עלה, ואבד זכרו ונשתכח שמו, הרי זו לא תנשא על סמך עדות זו, אבל בדיעבד אם נשאת לא תצא.

ברמ"א (שם) כתב, שהיינו דוקא במי שהעידו עליו שטבע ממש במים שאין להם סוף, אבל מי שהעידו עליו שהיה בספינה שנשברה בים או כדומה לזה, או אפי' שטבע רק לא העידו ששהה במים זמן מספיק כדי שתצא נפשו, אם נשאת תצא.

בשיעור הזמן שתצא נפשו כתב **הריב"ש** (סי' תטז) שהיינו שלש שעות. **בש"ת סדר אליה רבה** (סי' יב) כתב שיש ללמוד כן מהמעשה המובא בסוגיין בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול, באו והודיעו לר' חנינא בן דוסא, שעה ראשונה [שעדיין היא ראויה לחיות בתוך המים, רש"י] אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה, [כי בשעה שלישית היה כבר שיעור שתצא נפשה אם ישנה שם, רש"י] מוכח מכאן ששעה שלישית הוא שיעור שאי אפשר לחיות במים, והוא שיעור שתצא נפשו, ומשמע שאחר שתי שעות שלמות שוב א"א לחיות. וכן מבואר **בש"ת לחם רב** (סי' לד) ועוד. שבשעה שלישית א"א לחיות.

אולם **המהרימ"ט** (אבה"ע"ז סי' כו) כתב שאין ללמוד מסוגיין שהשיעור הוא שלש שעות, משום שזהו שיעור גדול, ואפשר לומר שלא דוקא הוא, וכמ"ש בסוטה, (יא.) ובתוס' שם שמרים המתינה שעה אחת למשה, לאו דוקא, אלא שליש שעה או רביע וכו', וגם כאן י"ל שבשעה ראשונה היינו בפעם הראשונה, וכן בשניה, ובפעם השלישית שיער שיש שהות שתצא נפשה, ואמר כבר עלתה. עוד כתב שא"א ללמוד מסוגיין שכאן אפשר שתוכל לסבך ידיה בנקיקי הסלעים ובזיזין שבבנין, ותוכל להחזיק מעמד שעה ושתים, ובשלישית לא יהיה לה כח יותר, אבל אם ראוהו שטבע במים די בשעה קלה, כשיעור שבני אדם משערים.

בגנת ורדים (כלל ג סי' ה) כתב, שהסברא מכרעת כדברי **מהרימ"ט**, כי רוב בני אדם אין בהם כח להעמיד עצמם במים שעה שלימה, ובפרט בעת טירוף וחרדה, ומיד מתבהלים ונפתח פיהם, ונעשה גופם כקיתון של מים, ויורדים למצולות ים.

כך גם **בש"ת חתם סופר** (אבה"ע"ז ח"א סי' סה) כתב, שלדברי **המהרי"ט** הנ"ל בתירוצו האחרון, מה שצריך שיעור זמן גדול, היינו דוקא במים שבבור, אבל במי הנהר העצומים השוטפים ומטרידים ומבלבלים, ואין לו כח להסתבך, די בשעה קלה, ולפ"ז אין ספק שברבע שעה סגי.

כיו"ב כתב **בש"ת חוט המשולש** (סי' ו) שמכיון שלא נתבאר בש"ס שיעור קבוע ליציאת הנפש, במים שאין להם סוף יש לסמוך על אומדן הדעת בזה.

חיוב מעקה לבור

בדבר אברהם (ח"א סי' לו) כתב, שאחד מגדולי הרבנים העיר על בור שהיה בחצר בית הכנסת, אם חייבים לעשות לו מעקה, ופשטו לו עפ"י סוגיין שאין צריך, שהרי אמרו 'כי יפול הנופל ממנו' ומנו ולא בתוכו, דהיינו שרק אם אפשר ליפול מגג הבית לרה"ר צריך לעשות מעקה, אבל אם ביתו נמוך מרה"ר ויכול ליפול מרה"ר על גגו אינו מחויב לעשות מעקה, וכמו"כ בבור יכול ליפול לתוכה, אבל א"א ליפול ממנו, ולא נאמר ע"ז הפסוק 'כי יפול הנופל ממנו', על כן הוא פטור מן המעקה.

אך **הדבר אברהם** כתב לחלוק על ביאור זה, שהרי מפורש הוא **ברמב"ם** (רוצח פי"א ה"ד) אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשל בה אדם וימות, כגון שהיתה לו באר או בור בחצרו, בין שיש בו מים בין שאין בו מים, חייב לעשות לו חוליא גבוהה י' טפחים, או לעשות לה כסוי כדי שלא יפול בה אדם וימות. הרי מפורש שבור חייב במעקה, ודבר פשוט הוא בכל הראשונים והפוסקים, וא"צ לזה ראייה.

וביאר שמה שאמרו בסוגיין, אינו אמור אלא במי שביטו עומד על מיצרו של חברו מכל צד, שאם יפול אדם מגגו לא יוזק ברשותו אלא בקרקע חברו, יש לחקור מי מהם חייב במעקה, בעל הבית שממנו יפול הנופל, או בעל הקרקע שיפול הנופל לתוכה ויוזק שם, היינו אם חיוב המעקה מוטל על מי שנופלין ממנו שהרי הוא מסבב את ההיזק, או על מי שנופלין לתוכו משום שנכסיו מזיקים. וע"ז אמרה הברייתא שחיוב המעקה חל על זה שממנו יפול הנופל והוא מסבב את ההיזק, ולא על זה שיפול לתוכו שברשותו יוזק. ולכן כשהיה רה"ר גבוה מגגו ויפול הנופל מרה"ר, חל חיוב המעקה על בני רה"ר ולא על בעל הגג, שאין לנו מקום לחייבו מצד הנפילה ממנו, אלא רק מצד שההיזק יהיה בתוכו.

ולפי יסוד זה, דין זה נאמר רק כשהקרקע הגבוהה היא של אחרים, שאז אנו אומרים שהמקום הנמוך פטור, משא"כ בבור שהרמב"ם כתב לחייבו, הרי מפורש כתב שם בור בחצרו, וא"כ אעפ"י שמצד הבור עצמו הוא פטור ממעקה, לפי שהוא לתוכו ולא ממנו, מ"מ קרקע חצרו שעל פי הבור בודאי חייבת במעקה, שהרי לגבי הקרקע אנו קוראים בו 'כי יפול הנופל ממנו' שהרי נופל מהקרקע, ונמצא שאין חיוב מעקה מצד הבור, אלא מצד קרקע חצרו שאצל פי הבור שיפול ממנה היא המחייבתו במעקה.

וא"כ במעשה זה של בור בחצר ביהכ"נ, בודאי חייבים לעשות מעקה לחצר בית הכנסת שעל פי הבור שיפול הנופל ממנו, ומה שמיעטו בתי מדרשות ממעקה כמבואר **ברמב"ם** (שם ה"ב) וש"ע (חוי"מ סי' תכז ס"ג) הוא משום שאינן עשוין לדירה, דהיינו שאין גגותיהן עשוין לדירה ותשמיש ואין בהם סכנה, אבל חצר ביהכנ"ס ודאי להילוך רבים עשויה ויש בה סכנה, והיא חייבת במעקה וזה פשוט מאד. ועיי"ש שהאר"ך בגדרי חיוב מעקה, והדין בבור שאינו ראוי להמית או להזיק.

תפילה על ה'עינים' של עם ישראל

בסוגיין, כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא, כלומר שכאשר הרועה רוגז על צאנו הרי הוא מנקר את עיני העז המושכת ומנהיגה את העדר אחריה.

ברש"י פירש, כך כשהמקום נפרע משונאי ישראל, ממנה להם פרנסים שאינם מהוגנים. **וביואל משה** (מאמר א' סי' קנג) כתב, שמנהיגי ישראל בשעה שמנהיגים את העם על דרך הישרה אין לך מעלה יותר גדולה מזו, אמנם לעומת זה כשיש ח"ו בישראל מנהיגים לא טובים גורמים הם מכשולים היותר גדולים, והאר"ך הרבה בענין זה, עיי"ש.

בדברי שאול (על סוגיין) כתב, שהעז הולך בראש העדר הרי זה מנהיג, אבל כשהוא עיור אז מושכין אותו, נמצא שאז הוא נמשך אחר העדר, וכמו כן המנהיג והפרנס צריך להיות הוא המנהל העדה, אבל כשהוא סמיא נמצא העם מנהיגין אותו, וכן לא יתכן.

ובספר **ברית הלוי השלם** (על סוגיין) כתב, שמכאן מוסר השכל למנהיגים שלא להחניף לרשעים, וכבר המליצו על מאמר הגמ' (סוטה מט:) פני הדור כפני הכלב, היינו כי טבע הכלב שרץ לפני בעליו, ונראה כאילו הוא מנהיג את בעליו, וכשמגיע לפרשת דרכים הוא עומד ומביט על עיניו של בעליו למקום שמרמז, ומיד הוא קופץ בראש ומנהיג את בעליו, ככה פני הדור, 'פני' הם המנהיגים של העם שאינם ראויים, הם ג"כ מסתכלים על הדור למקום שהם רוצים שם מוליכין אותו.

בספר **אגרות סופרים** (עמ' כד) הובא שהגרע"א תמה על אשר בכל יום ויום אנו מתפללים והאר עינינו בתורתך, ובאמת הוא פלא גדול שהרי כל כך רבים הם עמי הארץ שרגליהם לא דרכה על מפתן ש המדרש, ובקושי יודעים קרוא וכתוב, והאיך הם מבקשים מהקב"ה שיאיר עיניהם בתורתו ויבינו גם רזי תורה.

על כן ביאר כי מלת 'עינינו' מורה על עיני העדה, הם הרבנים הפוסקים והדורשים, המורים ומורי הצדק, מנהיגי צאן קדשים במקל נועם, המדריכים את בני עדתם על מבועי התורה והתעודה, וגם משה רבינו ע"ה משתמש בלשון זו כשהוא מדבר אל חותנו (במדבר י' לא) 'והיית לנו לעינים', וכעין זה יש מאמר חז"ל בספרי פרשת עקב 'עיניך אלו הזקנים', וזאת היא תפילת כל איש בישראל כי השי"ת יאיר עיני העדה בתורתו, היינו הרבנים המורים והמלמדים, ויראה להם אור נוגה בתורתו, ואין מכשול עלי דרך בדינם דין למזור, ובשפטם משפטי דת, לבל תבוא ח"ו תקלה על ידם.

יהודי וגוי ששחטו יחד

בשו"ע (יו"ד סי' ב ס"א, יא) פסק המחבר ששחיתת עכו"ם נבילה, ואם ישראל ועכו"ם אוחזין בסכין ושוחטין פסולה.

בש"ך (סק"ל) הביא דעות החולקות, וסוברות שכיון שיש אחד מהם שהוא בר שחיטה, השחיטה כשירה.

בשמלה חדשה (סי' כח) המליץ בעד המחבר וכתב, היו הכשר והפסול שוחטים כאחת, אפילו אוחזין שניהם בסכין אחד ושוחטין, כיון שכח שניהם הוא, פסול, משום שזה כאילו שחט כל אחד חציה.

בתבואות שור (אות נב) הוכיח לנידון זה, ממה שאמרו בסוגיין שור שדחף את חברו לבור, אם אומרים שכל אחד עשה כל הפעולה או שכל אחד עשה חציה.

קידוש על גביע שנשבר רגלו

במסכת ברכות (נא.) אמרו שכוס של ברכה צריך להיות 'חי'. בביאור הלכה זו כתבו הראשונים (תוס' עירובין כט: ד"ה כדי, ספר הישר לר"ת חידושים, סימן תכה, ובשו"ת הריב"ש סי' קלד) עפ"י המבואר בסוגיין שכלים שבירתם זו היא מיתתם, נמצא שכלי שבור הוא כלי 'מת', וכלי שלם הוא כלי 'חי'. נמצא שכוונת הגמ' חי הוא שכוס של ברכה צריך להיות שלם.

וכך נפסק **בשו"ע** (או"ח סי' קפג ס"ג), כוס של ברכה צריך לחזור אחר כוס שלם. **ובט"ז** (סק"א) הביא את הביאור הנ"ל, שכוס שלם זהו מה שאמרו 'חי', מפני שחיות הכלי הוא כל זמן שאינו נשבר.

במשנה ברורה (סק"י) דייק מלשון השו"ע צריך לחזור, שהוא רק לכתחילה ואין עיכוב בדבר. והנה **במגן אברהם** (סק"ה) כתב, שאפילו אם נשבר הבסיס שלמטה פסול הכוס, אא"כ בשעת הדחק. **ובמשנה ברורה** (ס"ק יא) כתב, שלא יהיה גוף הכוס שבור ולא פגום בשפתו אפילו חסרון מועט, ובנסדק יש להקפיד לכתחילה אפילו בלא חסרון כלל. וכן אם גוף הכוס שלם רק בסיסו נשבר, ג"כ יש להקפיד ואפילו יכול לעמוד על בסיסו, אם לא שאין לו אחר יש להקל בכל זה.

מצוות פריקה וטעינה באדם

בסוגיין מבואר שיש בכל בהמה וחיה מצות פריקה. בראשונים האריכו לדון אם מצות פריקה וטעינה נוגעת גם באדם, אם מוצא אדם כורע תחת משאו אם מחויב לעזור.

הרשב"א בתשו' (ח"א סי' רנב) כתב, שמצות טעינה ישנה באדם, וכל שכן פריקה, משום צער של אדם מישראל, והוא ק"ו מבהמה. **בס' לב מרפא** (ערך צער בע"ח) הביא דברי **החות יאיר** (סי' קצא) שכתב לגבי צער בעלי חיים, שיש לחלק בין אדם שיש לו דעת לשמור על עצמו לבין בהמה. וציין ה'לב מרפא' לפסק **הרמב"ם** שהובא גם **בשו"ע** (ח"מ סי' ערב ס"ח) שכתב, חייב לפרוק משום צער ישראל. ופ"י **הסמ"ע** (שם ס"ק ג) שאע"ג שצער ישראל לא נזכר בשום מקום, סובר **הרמב"ם** שלא גרע מבהמה וכש"כ הוא, ולכן מתמה בס' לב מרפא שם על הכנה"ג, שכתב מדקדוק לשון הרמב"ם שאין מצות פריקה באדם.

בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' שיד) כתב לבאר, שיש אופן שבו דוקא בבהמה חידשה תורה מצות פריקה, אף שבאדם באופן זה אין מצוה, והיינו אם הוא בעצמו טען את עצמו במטען הרבה עד שצריכים לפרוק, ובאופן זה אין אנו צריכים לעזור לו, אבל כשטען כך את הבהמה שאין לה דעת חייבים לפרוק ממנה שהבהמה לא חטאה, וזהו מצות פריקה שחייבים לפרוק בחנם כשהבהמה מצטער, ואף כשהטעינה יתר על המשא הראוי לה, אבל באדם שפשע שהטעין עצמו יותר מדאי, מפסיד בפשיעתו שלא נתחייב לטרוח לפרוק ממנו, ובאופן זה מתבארים דברי החות יאיר שאין המצוה של פריקה באדם משום שאינו דומה לבהמה.

אמנם אם האדם טען על עצמו משא הראוי, רק נחלש לפתע שלא באשמתו, בזה פוסק הרשב"א שדינו כבהמה ומצות פריקה חל עליו, ונראה שכיון שדינו כבהמה היינו ככל מצות פריקה, וחייב לפרוק ממנו בחנם. לפי זה כתב, נראה למעשה שכשפוגש אדם שנושא משאוי ומצטער שאינו יכול לישא יותר, הדבר תלוי, שאם הוא אשם בעצמו שהיה לו להעלות על הדעת שאי אפשר בדרך כזה לישא המשא, אין חייבין מדין פריקה רק מדין צער בעלי חיים, ואז אין חייב בחנם רק בשכר, ואם קרה הדבר באונס דינו כבהמה, וחייבין לפרוק גם מאדם ואפילו בחנם.

כפתור

הנותן סם המות לפני בהמת חברו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

'ויקצוף משה על פקודי החיל וגו' החייתם כל נקבה הן הנה היו וגו' למסר מעל בה' על דבר פעור' (במדבר לא יז). והמפרשים יצאו ללקוט אורות וטעמים של פקודי החיל, וכבר דברנו ג"כ בזה. ונראה עוד לומר בפשיטות עפ"י דברי הש"ס ב"ק (מז:): הנותן סם המות לפני בהמת חברו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, ומסיק שם דאפי' פירות דעבידא דאכלה נמי פטור משום הוה לה שלא תאכל, ועיין בתוס' שם ד"ה הוה. וא"כ אלו שהזמינו עצמן לפני ישראל כדי שיכשלו בהן אין עליהן דין בדיני אדם. אך משרע"ה חידש להם דהתייחדו בחטא הזנות, אבל הן היו המסיתות אותם לפעור וכבש"ס סנהדרין ובמדרש, ושוב אין טוענין למסית, אף שכל מסית יש לו טענה הו"ל שלא ישמע לו, ולא עוד אלא דברי הרב ודברי התלמיד וכו'.

(שם משמואל, מטות תרע"ו)

שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור

שבו לכם פה עם החמור וגו' ואחר כך כתיב וישב אברהם אל נערי וגו' (בראשית כב יט). הלשון אינו מדוקדק, אמנם הפירוש כך, כי מתחילה ראה שאינם רואים כלום, וקרא אותם חמורים ואמר שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור, ואחר כך אף על פי שרחק אותם מתחילה אחר כך קירב אותם לבסוף, שיהיו יכולים לעשות תשובה. וזהו 'וישב' אברהם אל 'נערי' פירוש, שהחזיר אברהם אותם בתשובה על מעשה נעוריהם. וזהו וילכו 'יחדיו' אל באר שבע היינו בלב אחד, ודו"ק והבן.

(מאור ושמש, רמזי ראש השנה)

החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר חייב וזהו בור האמור בתורה

הנה איש עם הארץ נקרא בור כידוע, והיכי תמצוי למדן והוא בור, זה החופר ברה"י ופתחו לרה"ר, היינו העוסק בתורה בבהמ"ד ומחשבתו פתוח לרה"ר בשווקים וברחובות בחמדת העוה"ז, זהו בור האמור בתורה, עוסק בתורה והוא בור. א"י כנודע הקדושה היא רה"י וסט"א היא רה"ר, והלומד תורה לקנטר ובגאווה וכדומה, הרי זה חופר ברה"י היינו בתוה"ק, ופתחו לרה"ר היינו לסט"א לינק מתורתו, וזהו בור האמור בתורה, לומד תורה והוא בור המכשיל את הרבים בתורתו, וד"ל.

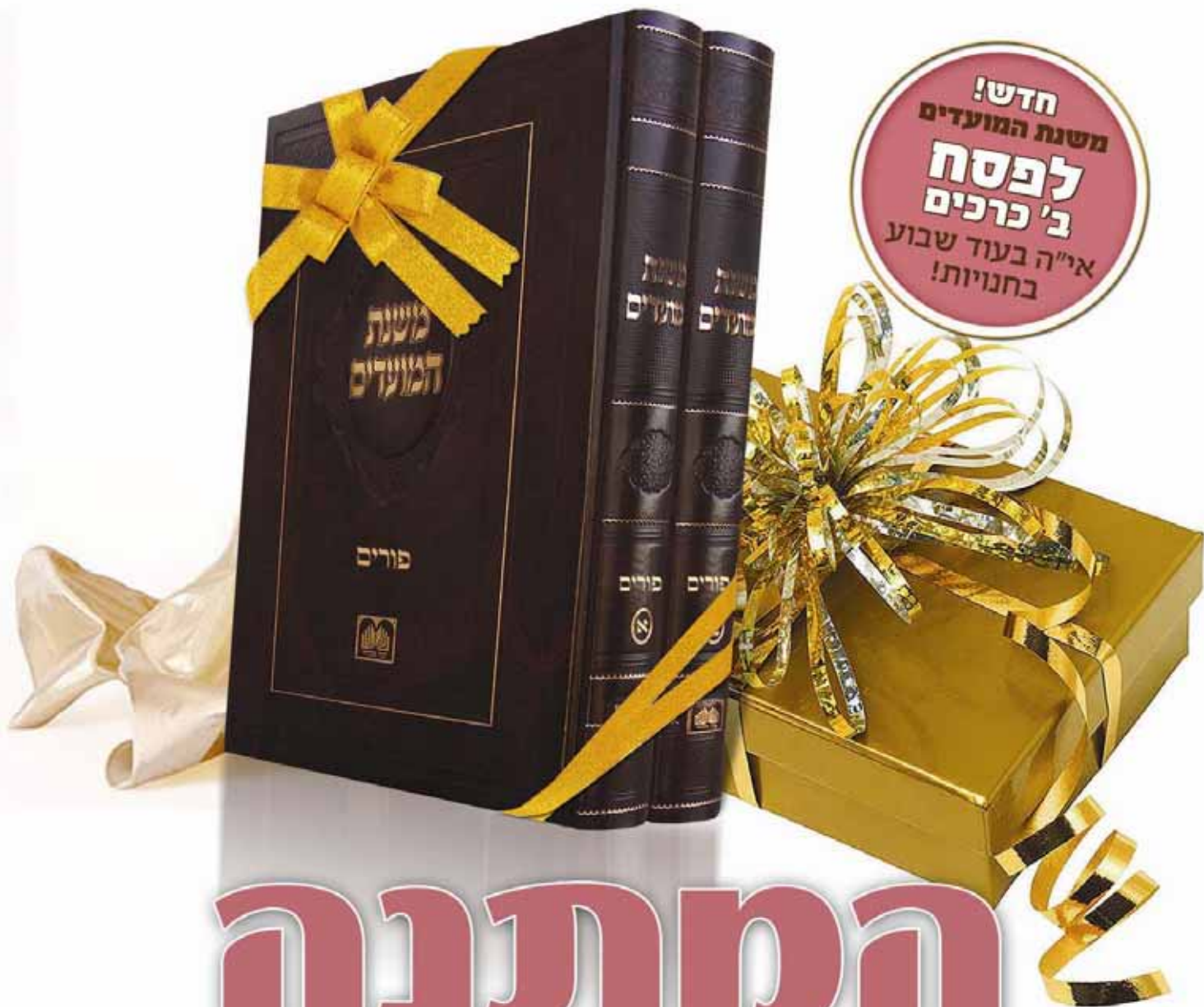
(דברי ישראל, כללי אורייתא אות ה')

ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה

א"י בגמ' (קדושין מא.) דא"ר יהודה א"ר יהודה א"ר אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, ורחמנא אמר ואהבת לרעך כמוך עיי"ש. שמעתי מכ"ק אא"ז הרה"ק מגור זצ"ל, שאמר שהרה"ג ר' ישראל נתן ז"ל מו"צ באוסטרובה, כתב לו מכתב, ומדקדק הלא מבואר בתוס' סנהדרין מה. (ד"ה ברור לו מיתה יפה) דלרעך כמוך לא שייך מחיים דחייך קודמין עיי"ש, ואמר כ"ק אדמו"ר זצ"ל שעל ענין אהבה שהוא בחיים ילפינן שפיר ממ"ש 'ואהבת לרעך', וממה שמסיים הפסוק 'כמוך' ילפינן על לאחר מיתה כדברי התוס'.

(ליקוטי יהודה, קדושים)

המתנה

משנת המועדים לפורים

מיטב ספרי ממלכת התורה עוז והדר
 אסופים בשני כרכים מפוארים, מתנה יהודית מקורית

מגילת אסתר עם כל המפרשים, כפתור ופרח על מגילת אסתר, תלמוד בבלי המבואר מתיבתא, מהרש"א, ילקוט מפרשים, ביאורי רש"י, ביאורי התוס', ילקוט ביאורים, אליבא דהלכתא, תמצית הדף, כפתור ופרח, לוח התאריכים, משנה תורה להרמב"ם, מפרשי היד החזקה, משנה ברורה המבואר, ערוך השולחן, שני לוחות הברית, קדושת לוי עם ציונים והערות, תפארת שלמה, מהדורה חדשה עם תוספת של סיפורים ומעשיות מצדיקי הדורות.

מוקד מנויים:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה

מהדורת הש"ס המבוארת היחידה עם כל המעלות והחסויות ללומד:

- ☞ תבנית הגמרא מתוך תלמוד בבלי' עוז והדר מהדורת פריעדמאן עם כל המעלות והחסויות על הדף, כולל 'הנחות וצינונים' המכיל את כל ההערות החשובות ללומדים.
- ☞ משנת הראשונים - לקט ביאורי הראשונים על דרך הפשט מודפס על הדף.
- ☞ פירוש המהרש"א על הש"ס מהדורת 'עוז והדר' עם ההנחות והערות'.
- ☞ הביאור מבוסס על פי פירוש רש"י והראשונים וכל ספרי המפרשים, ונערך באופן יסודי כדי עורכי ש"ס 'מתיבתא'.
- ☞ הביאור הייחודי על הדף, הינו פרי יגיעה ומטמחות מיוחדת של 'תמצות' מתוך הביאור הערחב מטהדורת 'מתיבתא' הטלל את כל הפירושים שיש על הדף.
- ☞ הביאור ערוך בלשון הקודש ובשפה ברורה, ללא עיבוד ומורת זר חול בקודש ח"ו.
- ☞ המהדורה היחידה שנערכת על טהרת הקודש, בידי צוות ענק של יראי שמים, רמ"ם תלמידי חכמים ומורי הוראה, בהסמכת ובהכוננת גדולי ישראל שליט"א.
- ☞ הביאור מולל - בדרך כלל - עמוד אחד בלבד מול כל עמוד גמרא, ייחודיות הביאור בא לידי ביטוי במקומות הטעונים הסבר רב, בו הביאור מתרחב גם מעבר לדף אחד ללא דילוג בשום הסבר נחוץ.
- ☞ עיוני הפשט - מדור מיוחד בסוף המסכת עם הקושיות והתירושים המרכזיים וההערות החשובות בכל סוגיא. כך יוכל כל לומד להשיג את הבנת הנקודות העיקריות של הסוגיא.
- ☞ סיכום כולל של מהלכי הגמרא ומסקנותיה.
- ☞ הקדמה מקיפה לכל מסכת.
- ☞ מושגי המסכת הקדמה למסכת בה מבוארים כל המושגים המובאים במסכת זו.
- ☞ מבוא קצר בתחילת כל סוגיא המסייע להבין את נבכי הסוגיא.
- ☞ הביאור נוסח לאחד עריכתו ע"י צוות תלמידי חכמים מומחים ללשון, כדי להעניק ללומד פשטות ובהירות שתלווה אותו לאורך כל מהלך הסוגיא בקו אחד וברור.
- ☞ עימוד מאיר עינים שאין דומה לו, חד וברור באותיות משיבות נפש.
- ☞ מודפס על נייר קרם משובח וצורת חו"ל (ללא חילול שבת ח"ו).
- ☞ כריכה איכותית טפוארת מסקאי עבה במיוחד, הנשמרת לאורך שנים רבות.

תלמוד בבלי המבואר

שפה ברורה

לראשונה בעולם התורה

כל מסכת מבוארת בכרך אחד בתוספת מדורי עיון והלכה המהדורה היחידה שזכתה לברכתם ולהסמכתם של כל גדולי ישראל שליט"א

כרך גדול
99 ₪

כרך פנימי
79 ₪

חדש!

שפה ברורה מסכת בנא קמא

עד כה הופיעו מסכת סוכה - ביצה, גיטין, קידושין

למבקש ולמילק מהלך ומלך!

להשיג גם בכרכים
וגם בחוברות

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה